

Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening

2002 - 2003

Fra "Historiske landkort" : de europæiske kurerøje, omkring 1820

Foreningen nærmer sig sin 1-årsdag, og med dette hefte takkes alle, som gennem deres medlemskab har støttet Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening.

Ligeledes en varm tak til følgende, som har givet eller udlånt billeder, postkort, dokumenter, kort, breve, bøger og udklip, eller på anden vis har bidraget med oplysninger om Aarøsunds historie :

Annelise & Svend Beck
Anna Sophie Christensen
Knud Due
Søren Damkjær
Solvej & Hans Frandsen
Peter Hansen
Solvejg Heebøll
Emmy Ludvigsen
Dorthe Løgstrup, Thurø
Kamma Løhmann, Haderslev

Herta Mathiesen
Birgit Nielsen
Torben Nørgård, Haderslev
Elin Petersen, Åbenrå
Ida Marie Petersen, Jels
Mona & Karsten Reschat
Kaj Sandholdt, Jegerup
Anna Schmidt
Sigrid Schourup

Pr. 22.2.03 består bestyrelsen af nedennævnte :

Margit Christoffersen, Ved Færggården 2A, 7458 4581
Torkild Jørgensen, Ved Færggården 6, 7458 4598
Jørgen Nielsen, Færgevej 65N, 7458 5739
Jonna L. Christensen, Færgevej 81, 7458 5400
Johannes Olsen, Færgevej 36, 7458 4133

Eftersom der skal vælges ny bestyrelse ved foreningens generalforsamling d. 4.3.03, *kan* der efterfølgende være et par ændringer til listen.

Arkivet er begyndt at opbygge et bibliotek

Udover bøger, hvor Aarøsund nævnes, leder vi efter faglitteratur om f.eks. færger, søfart, fyrtårne, småbanen, eller historiske bøger og tidsskrifter (Sønderjysk Månedsskrift og Sønderjyske Årbøger), bøger om Sønderjyllands historie, osv.

Derfor : skulle I derhjemme have nogle gamle bøger og blade, som I ikke gider have mere, så tænk venligst på os, før I smider dem ud.

Et lokalhistorisk arkiv bliver aldrig færdig med at indsamle

Vi har en stor bøn til jer om at måtte låne gamle billeder, postkort og lignende til kopiering, så derfor vil vi anmode jer om at kigge jeres samlinger igennem. Der kan meget vel gemme sig ting af lokalhistorisk interesse, hvor vi kan følge Aarøunds udvikling, samt se eller gense de mennesker, der bor eller har boet her.

Kan du fortælle noget om Aarøsund, såsom en sjov hændelse eller anekdote, om gamle skikke, skæve eksistenser osv., så kom frit frem, et arkiv samler på den slags. Er du i tvivl ? Spørg hellere en gang for meget, frem for at et stykke af vores lokale historie smides bort for stedsse.

Vi har snart det tekniske udstyr på plads

I december fik vi en computer, og i januar fik vi af Byhistorisk Arkiv en bevilling på 3.000 kr. til indkøb af det nødvendige tilbehør, så vi kan komme i gang med at scanne, kopiere og printe.

Så snart udstyret er installeret, skal vi i gang med at registrere det indkomne materiale og vil da indføre en fast arbejds- og åbningstid, hvor I opfordres til at kigge ind, hvad enten I ønsker at se, hvad vi har fået samlet, eller at bidrage til belysning af Aarøunds historie.

Mod betaling af et mindre beløb (til dækning af udgifterne til papir og toner) kan vi tilbyde at scanne og printe billeder til vore besøgende.

For 75 år siden ("Dannevirke") :

2.1.1928

Aarøsund. Isen i bæltet

Færgeforbindelsen opretholdes uhindret.

Medens isen ligger stærkt pakket op ad Brandsø til, er der ved Aarøsund forholdsvis isfrit, så færgeforbindelsen såvel som anden sejlads foregår i det store og hele uhindret.

12.1.28

En beruset mand under amtsbanetoget.

Da Aarøsund-toget i morges kl. 6.45 kørte ind på Sønderbro Station, har det påkørt den 35-årige Carl Hansen her fra byen. Ulykken er sket omtrent udfor amtsvejvæsnets træskur. Hvorledes ulykken er sket, ved man ikke bestemt, da togpersonalet intet har mærket, og den tilskadekomne på grund af beruselse ingen forklaring kan give. Uden tvivl har han været på vej over baneterrænet, hvor det er forbudt at gå, og han er formentlig gået lige ind mod toget. Ved sammenstødet er en flaske sprit, en æske tobak og en pølse, som den berusede mand har gået med i hånden, slynget ud til siden. Selv er han faldet, og i faldet har han fået sin ene fod ind under vognhjulene, der øjeblikkelig klippede foden af. Han har derefter slæbt sig det ikke helt korte stykke vej hen til vejvæsnets skur, hvor han ved 9-tiden blev fundet af et ungt menneske, som kom forbi.

Der blev sendt bud efter politi og ambulance, som kørte ham til amtssygehuset. Den afkørte fod, der er klippet af lige over støvlen, fandtes på baneterrænet. Hansen har ikke lidt særlig blodtab, da såret var trykket stærkt sammen.

Den tilskadekomne har det efter omstændighederne godt.

28.1.28 Skal kronprinsen forloves ?

Svenske blade meddeler et forlydende om, at kronprins Frederik, der rejser til Stockholm under den danske uge, skal forloves med den svenske kronprins' datter, prinsesse Ingrid, der fornylig er indtrådt i selskabslivet. Den unge prinsesse fylder snart 18 år.

4.2.28

Aarøsund—Assens færgen er fra 6/2 indtil 10/3, altså næsten en måned, til årligt eftersyn, i hvilket tidsrum overfarten besørges af damperen "Dronning Alexandrine".

17.2.1928

Aarø Sund. Foråret på vej.

Store skarer af trækfugle er i dag set her. Der var især store stæreflokke, men også de ellers lidet selskabelige viber ankom i flok og følge på 20-30 stykker. Især for den sidste fugls vedkommende må det vist siges, at den er tidligt på vej i år.

30.3.1928

Aarø Sund. Aarø Sund—Assens-færgen, der har været ude af fart ca. ½ år på grund af en større reparation, hvorunder der er indsat helt nyt maskineri og foretaget adskillige forbedringer, er nu atter indgået i planmæssig fart.

SØNDERJYLLANDS-RUTEN

FÆRGEN AARØSUND-ASSENS **Aarø Sund-Assens**

Post-, Person-, Automobil- og Gods-Færgen

SØNDERJYLLAND.

2. Oktober 1927 til 14. Maj 1928.

Fra Assens Kl. 7,00 10,40 14,30 19,15

Fra Aarø Sund Kl. 8,30 12,15 16,00 20,30

Overfarten varer ca. 60 Minutter.

Billig, kort, smuk, bekvem og mest centrale Overfarts-Rute til og fra Fven og Sjælland.

Stærkt nedsatte Takster.

Automobiler indtil 1000 kg. kun Kr. 5,00.

Telefoner: Assens 200 og for Aarø Sund: Øsby 99

2968

A/S Lillebælts-Overfarten, Assens.

3.4.1928

Aarø Sund. Assens—Aarø Sund-færgen har fået stærkere motor og er blevet betydeligt bekvemmere.

Assens—Aarø Sund-færgen 'Sønderjylland' har haft en del uheld med sit maskineri, der ikke alene viste sig ikke at være holdbart, men tillige ikke helt svarede til, hvad der var lovet, idet færgen var ca. 70 minutter om overfarten. Man har nu fået moderniseret færgen og indsat en ny motor på H. C. Christensens stålskibsværft i Marstal. Assens-bladene er meget begejstrede for hovedreparationen og skriver, at 'Sønderjylland' ligger let på søen og skyder en fart af 9½ knob. Motoren er en Atlas dieselmotor på 220 hk., før var den på 110. Inspektør ved SFDS, Bondo Lauritsen, Svendborg har haft tilsyn med ombygningen. Det skal regnes ingeniøren til ære, at færgen som passagerbåd er 100% bedre end før.

For 100 år siden ("Modersmålet")

1.11.1902

Aarøsund. *Småbanen til Haderslev.*

Jordarbejdet ved småbanen er nu gået frem til Sod Plantage. Ved Aarøsund er største delen af de flyttede jordmasser bragt på plads. Dæmningen er helt færdig, og en lille flade af den tidligere ufrugtbare mose er nu bedækket med et omtrent 75 cm. tykt lag god jord.

Resterne af grundmurene fra det i stormfloden i 1872 ødelagte fyrtårn er udgravede og fjernede. To gamle træer, som stod i deres fulde kraft foran badeanstaltens veranda, har måttet vige for baneanlægget.

Opførelsen af lokomotiv- og kulskuret i Aarøsund er bleven påbegyndt i forrige uge. Bygningen skal være under tag inden vinteren. De ret omfangsrige brønde til lokomotiverne ved endestationen er færdige. Man mener at have fundet tilstrækkeligt vand på kun 5 meters dybde.

I Halk vil der allerede i dette efterår blive begyndt på opførelsen af stationsbygning, medens man i Øsby og Hajstrup først vil bygge til foråret. I begge de sidstnævnte byer vil der blive indrettet venteværelse i gæstgiverierne.

Udsnit af fotografi af maleri af den gamle gæstgivergård i Aarøsund

20. Januar 1903 :

Aarø sund. I opkomst.

Siden jernbaneanlægget er påbegyndt, har der vist sig en del opsving i byen. Den gamle gæstgivergård skal nedrives, og en ny tidssvarende toetages bygning skal opføres, hvis stueetage hovedsagelig skal gøre tjeneste som vente- og tjenesteværelser for småbanens endestation. Aktieselskabet, der ejer gården, vil anlægge en ny gade, der skal gå syd for vejen til banegården og jævnsides med denne. Den første byggeplads ved den ny gade er solgt til enken Goldenbaum, og hun lader bygge et hus, som også skal bruges til posthus. Ligeledes går der rygter om en regelmæssig dampskibsforbindelse med Assens, om en udvidelse af havnen samt opførelsen af en karantæneanstalt. Banens jordarbejder er nu færdige.

18.2.1903 :

Aarø sund Færggård.

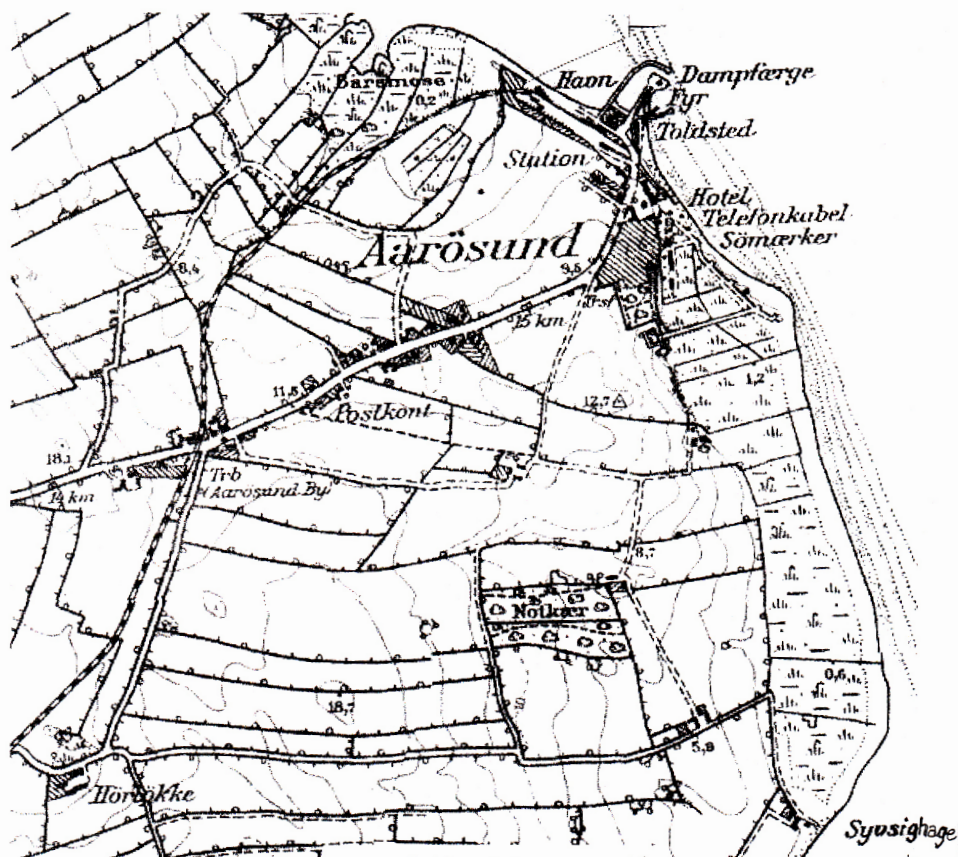
I gamle dage havde navnet "Færggård" en anden klang end nu. Da var Færggården en samlingsplads for de rejsende, og her mødtes beboerne for at spørge nyt fra omverdenen. I Færggården ventede man tålmodig på bådens afgang; til den stævnede man efter overfarten, og dobbelt hyggelig fandt man dens lune stuer, når kulde, storm, eller regn havde gjort sejladsen i den åbne færgébåd til alt andet end en lysttur.

I vore dage får man næppe tid til at tage færgestederne i øjesyn. Den hurtighed, hvormed nutidens rejsende farer fra by til by, giver ikke lejlighed til lang dvælen ved skiftstederne. Der gives netop så megen tid, som omladningen af rejsegodset kræver, og så går det videre med bane eller dampfærge med en travlhed og il, som ikke skal virke dulmende paa vor altfor nervøse samtid.

Hvor ganske anderledes i gamle dage, da en rejse til hovedstaden var en begivenhed, som uger igennem blev drøftet ikke alene i hjemmet, men hos naboer og bekendte. Og når så afrejsens dag kom, da var det ikke som nu, hvor man kun behøver at tage plads i den magelige banevogn for med bestemthed at kunne forudsige, til hvilken tid man når rejsens mål. Nej i den tunge postvogn havde man ikke blot timer, men dage til ret at lære sit rejseselskab at kende, og skulde man ad søvejen, kunde man henleve uger i hinandens selskab, sluttende sig mere og mere sammen under de skiftende forhold, som den lange rejse nødvendigvis måtte byde.

Men var der besværligheder ved en sådan rejse i gamle dage, så var den dog også omgivet af en romantik, som nutidens iltogspassagerer ikke kender noget til. Nu farer man, færre eller flere passagerer sammen, milevidt uden at kende hinanden eller bekymre sig om hinandens mål og med. Nu regnes der med timer, når man i gamle dage regnede med uger. Nu venter ikke længere 'smakken' på gunstig vind for at føre sin dyre last over Bæltet; - de tunge, gule postvogne med deres pyntelige postillon ruller ikke mere med skingrende fanfare gennem den stille landsby og kalder en kreds af nysgerrige til for at spørge nyt fra fjern og nær; - de gode gamle tider er forbi; vi lever nu i dampens og elektricitetens forcerende tidsalder.

I denne tid, da den nye kredsbane til Aarøsund nærmer sig sin fuldendelse, og da der arbejdes hen til en dampskibsforbindelse mellem Aarøsund og Assens, dukker hos de ældre iblandt os

Kort- & Matrikelstyrelsen

minderne frem fra svundne dage og levendegør ganske naturligt erindringen om den gode gamle tid, da hovedforbindelsen mellem hertugdømmerne og øerne endnu gik denne vej, da Færgegården Aarøsund virkelig var en "Færgegård", og da postvognen regelmæssig rullede ad Aarøsund-landevejen ind til købstaden. I århundreder har der været færgefart mellem Aarøsund og Assens, og alle, der kender de gunstige betingelser, som de tvende forbindelsespunkter byder selv under isforhold, finder det ganske naturligt, at vore forfædre netop valgte denne vej til samfærdslen mellem fastlandet og øerne. Det er ene hovedbanens retning med forbindelsen Fredericia-Strib, der har afbrudt den gamle rejserute, som nu atter synes at skulle komme til sin ret.

Førstkommende lørdag vil der nemlig i Aarøsund og Assens blive afholdt møder, på hvilke spørgsmaalet om optagelsen af den gamle forbindelsesvej vil blive drøftet. Til sammenkomsten i Aarøsund om formiddagen vil der fra Assens ankomme et dampskib med delegerede, og fra denne side bæltet vil kredsbanedvalget og andre delegerede fra byen og omegnen af Aarøsund give møde. Forhandlingerne om dampskibsforbindelsen vil blive fortsatte om eftermiddagen i Assens, hvortil alle de mødte vil begive sig ved middagstid for at tage de derværende havneforhold i øjesyn. Det tør sikkert ventes, at en overenskomst om spørgsmaalet vil opnås, da det ligger lige så meget i Assens som i Haderslev kredsens interesse at få forbindelsen tilvejebragt. Når en regelmæssig dampskibsforbindelse flere gange daglig bliver virkeliggjort, vil der nemlig straks kunne opnås en gennemgående forbindelse fra hovedbanen i Vojens over Haderslev—Aarøsund—Assens til hovedbanen ved Tommerup på Fyn. Og så snart den af kredsagen vedtagne bane Ustrup—Overjersdal er færdigbygget, vil forbindelsen mellem de to hovedbanelinjer her og på Fyn blive endnu kortere. Der er da ingen tvivl om, at passagertrafikken fra hertugdømmerne til de danske øer vil kunne ledes ad linjen : Overjersdal—Haderslev—Aarøsund—Assens—Tommerup, så meget mere som indførelsen af hurtigtog på kredsbanen fra Overjersdal til Aarøsund, der kun holder ved hovedstationerne, vil medføre, at rejsen fra Overjersdal til Odense kan tilendebringes i betydelig kortere tid, nemlig 1½ time, end over Fredericia. Hertil kommer, at toldeftersynet for rejsegodsets vedkommende vil kunne finde sted om bord paa dampskibet til stor lettelse for de rejsende. Ved indførelsen af denne forbindelse vil Haderslev opnå

at blive direkte berørt af hovedforbindelsesvejen, et gode den ved længdebanens henlæggelse til højderyggen bittert har måttet savne.

Der er i bladene gentagende skrevet om, at man også påtænker oprettelsen af en karantænestald i Aarøsund. Skulde denne plan blive gennemført - og der skal virkelig være al udsigt dertil -, da vil det blive til stor gavn, ikke alene for Aarøsund, men også for kredsbanen, der gennem den forøgede kreaturtrafik vil få en meget betydelig ekstra-indtægt. Og skulde denne trafik yderligere udvikle sig, vil banedæmningen på strækningen Overjersdal—Haderslev—Aarøsund kunne udvides således, at der jævnsides med småbanesporet kan anlægges normalspor, ligesom i Haderslev mellem statsbanen og havnen. Et sådant anlæg vil ikke blive særlig kostbart og vil i hvert tilfælde let forrente sig, da der ved samme opnaas, at statsbanens vogne kan føres helt igennem til Aarøsund, hvilket atter vil medføre, at der vil blive oprettet dampfærgeforbindelse med overførelse af godsvogne mellem Aarøsund og Assens. På den måde vil den gennemgående trafik sydfra gennem hertugdømmerne til de danske øer og det øvrige Skandinavien på ny blive ledet ind på den århundredgamle samfærdselsvej. Den omvej, småbanen tilbagelægger over Sdr.-

Postkort med det nye Badehotel

Vilstrup og Kjelstrup vil ingen indflydelse få herpå, da hele strækningen fra Overjersdal til Tommerup, som foran nævnt, vil kunne tilbagelægges i betydelig kortere tid end over Fredericia.

Hvorom alting er så er der dog ingen tvivl om, at når sommeren atter kalder badegæster til Aarø Sund, da vil ikke alene Haderslev Fjorddampere, men også småbanen og den nye dampskibsforbindelse med Assens bringe nyt liv på den gamle færgeplads. Men den gamle færgegård vil da ikke være mere. Allerede nu brydes dens mure ned for at gøre plads til et nyt badehotel, som aktieselskabet "Aarø Sund Færgegård" lader bygge. Den nye bygning, der opføres af bygmester Paul Christiansen i Haderslev, vil blive rejst nord for den for nogle år siden byggede restaurationsbygning og sættes i direkte forbindelse med samme. Det bliver en smuk monumental grundmuret bygning på tre etager, der foruden ekspeditionsrum og forstanderbolig til banen vil komme til at omfatte venteværelser og rummelige restaurationslokaler samt en halv snes gæsteværelser. Ud mod bæltet vil der blive bygget en balkon, og den statelige bygning vil utvivlsomt blive en værdig afløser af den gamle færgegård.

16.5.1903

Haderslev. Til småbanestrækningen Haderslev—Aarø Sund er i disse dage ankommet flere nye personvogne, der har et meget elegant udseende; den øverste del af vognen er omtrent lutter glas. Om sommeren kan det være rart nok for udsigtens skyld, men om vinteren i streng kulde må det blive ubehageligt at skulle sidde nærmest vinduet.

23.5.1903

Postgangen.

Efter at småbanestrækningen Haderslev—Aarøsund åbnes (den 26. maj vil landspolitiet bese den) indtræder følgende forandringer i postgangen :

a) privat-post-køretøjerne mellem Haderslev og Aarøsund, b) det gående postbud mellem Haderslev og Øsby, c) det gående sommerpostbud mellem Øsby og Aarøsund, d) de gående postbude mellem Haderslev og Sønder-Vilstrup, e) kørende post mellem Haderslev—Hejsager—Halk, f) det gående postbud mellem Haderslev og Hejsager inddrages.

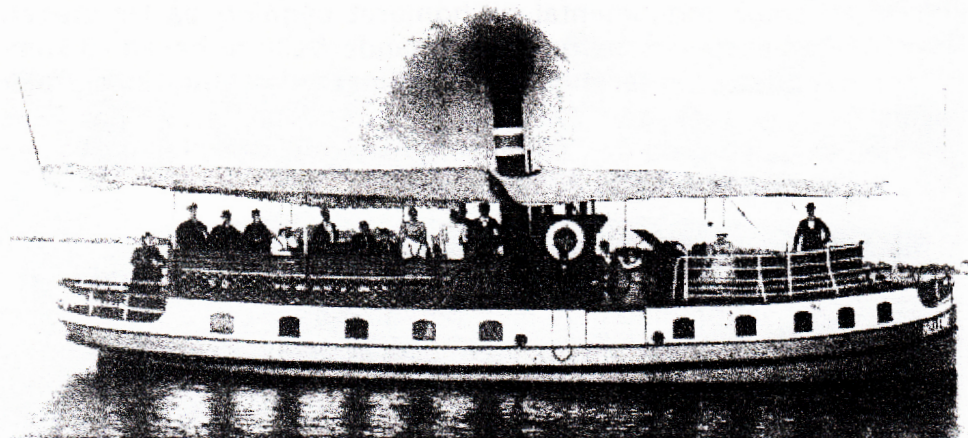
Posten afgår med småbanen, nemlig fra Haderslev med togene nr. 15, der afgår fra Sønderbro kl. 7.08 morgen, nr. 21 der afgår kl. 2.25 eftermiddag, og den ankommer hertil med tog nr. 20, kl. 11.45 formiddag og nr. 28, der ankommer kl. 7.13 aften.

Post- og telegraphhjælpestedet i Hajstrup, hvormed der er forbundet uheldsmeldetjeneste og telefonkontor, lukkes aftenen før, småbanedriften begynder.

27.5.03

Pinseture foretages som sædvanlig af dampskibet "Helene". 1. pinsedag går det til Aarøsund og Assens kl. 6 morgen og 2½ eftermiddag, 2. pinsedag kl. 9 formiddag til Fænø og Hindsgavl, anlæggende Gravenshoved, 3. pinsedag igen til Assens og Aarøsund kl. 2½ eftermiddag.

D/S "Helene"

En stærk ros yder korrespondenten til Flensburger Nachrichten (en herværende lærer ved drengeskolen) den nye småbanestrækning til Aarøsund, på hvilken trafikken åbnes i morgen. Banen er som bekendt 27 km. lang og berører de største landsbyer på Haderslev næs, nemlig Vilstrup, Kjelstrup, Hejsager, Halk, Øsby, Hyrup, Hajstrup og Aarøsund. Banen er blevet færdig i næppe 10 måneder. Banen roses stærkt for det solide anlæg, så man mærker ikke meget til stød i vognene. Disses gang skildres som rolig og uden svingninger.

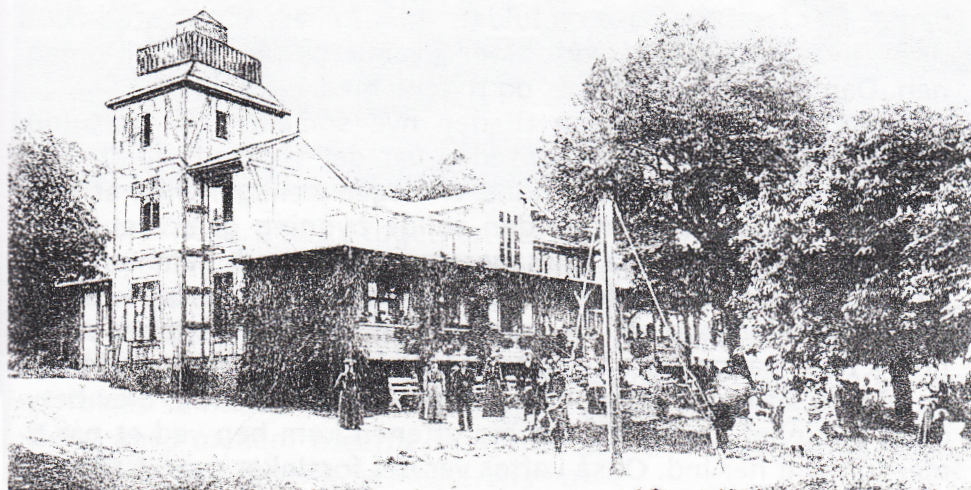
Endvidere fremhæves den billige kørepris, 3 pg. pr. km. og 2½ pg. pr. km., når rejsen udstrækkes til over 20 km. En rejse fra Aarøsund til Rødding (77 km.) koster kun 2 mark 10 pg. (men det tager rigtignok også omtrent 6 timer).

Når banen til Toftlund bliver færdig, er der i Haderslev kreds 140 km. småbane.

Det tyske blads korrespondent skriver: "Småbanerne er ved disse indretninger byggede til stor velsignelse for vor kreds, hvilket alsidig vil anerkendes."

Kredsens skatteydere har endnu ikke mærket synderlig til velsignelserne ved småbanevæsnet. Det kan ikke nægtes, at småbanen har sine behageligheder; men velsignelsen kan vi gerne tie med både i by og på land.

Nis Schmidt: Aarøsund Badehotel

Haderslev—Aarø Sund.

Fra Haderslev, Smb.	7,02	9,52	—	—	—	8,35
" Sønderbro	7,10	10,01	12,43	2,25	6,20	8,44
" Brorsbøl +	7,18	10,11	12,51	2,33	6,30	8,52
" Nørre-Bilstrup	7,32	10,25	1,03	2,45	6,43	9,04
" Sønder-Bilstrup	7,40	10,33	1,10	2,52	6,53	9,11
" Kjølstrup-Witt.	7,50	10,44	1,20	3,02	7,05	9,20
" Hejsager	8,06	11,00	1,34	3,16	7,22	9,34
" Hall	8,13	11,08	1,40	3,22	7,29	9,40
" Sob	8,17	11,12	1,44	3,26	7,33	9,44
" Hvrup	8,20	11,16	1,47	3,29	7,37	9,47
" Døby	8,32	11,32	1,57	3,39	7,49	9,57
" Højstrup	8,39	11,40	2,04	3,46	7,56	10,03
" Raad	8,48	11,44	2,08	3,50	8,00	10,07
Til Aarø Sund	8,50	11,52	2,15	3,57	8,08	10,14

28.5.1903

Med småbanen Haderslev—Aarø Sund kan der om eftermiddagen onsdag og lørdag samt søn- & helligdage løses ekstra retur-billetter, der udstedes til samme pris som for én tur. Billetterne fås allerede om formiddagen på Småbanegården og ved Sønderbro.

2.6.1903

Pinsevejret var i år så godt og dejligt, som det kunde forlanges. I en årrække har det ikke været så smukt, kun var det næsten for varmt. Der fandt da også en fuldstændig folkevandring sted ud af byen; hvem der kunde, forlod den kvalme by og søgte til omegnen. Dampskibene var fulde, og togene med.

Størst var tilstrømningen til den nye småbane til Aarø Sund. Begge dage, men især 1. pinsedag var det stuvende fuldt. Man kan ikke just sige, at det endnu er nogen behagelighed at køre ad denne strækning. Trods den solide bygning giver det nogle slemme ryk og stød, så passagererne rystes godt sammen. Forhåbentlig bliver det bedre, når pinsetravlheden er forbi. 1. pinsedag kom skinnerne af lave på grund af varmen, så toget måtte holde flere gange og ofte køre meget langsomt for at forhindre en ulykke. Eftermiddagstoget, der går her fra kl. 2.25, blev betydelig forsinket, og sidste tog om aftenen kom hen ved et par timer for sent her ind. Også i aftes var det forsinket over ½ time.

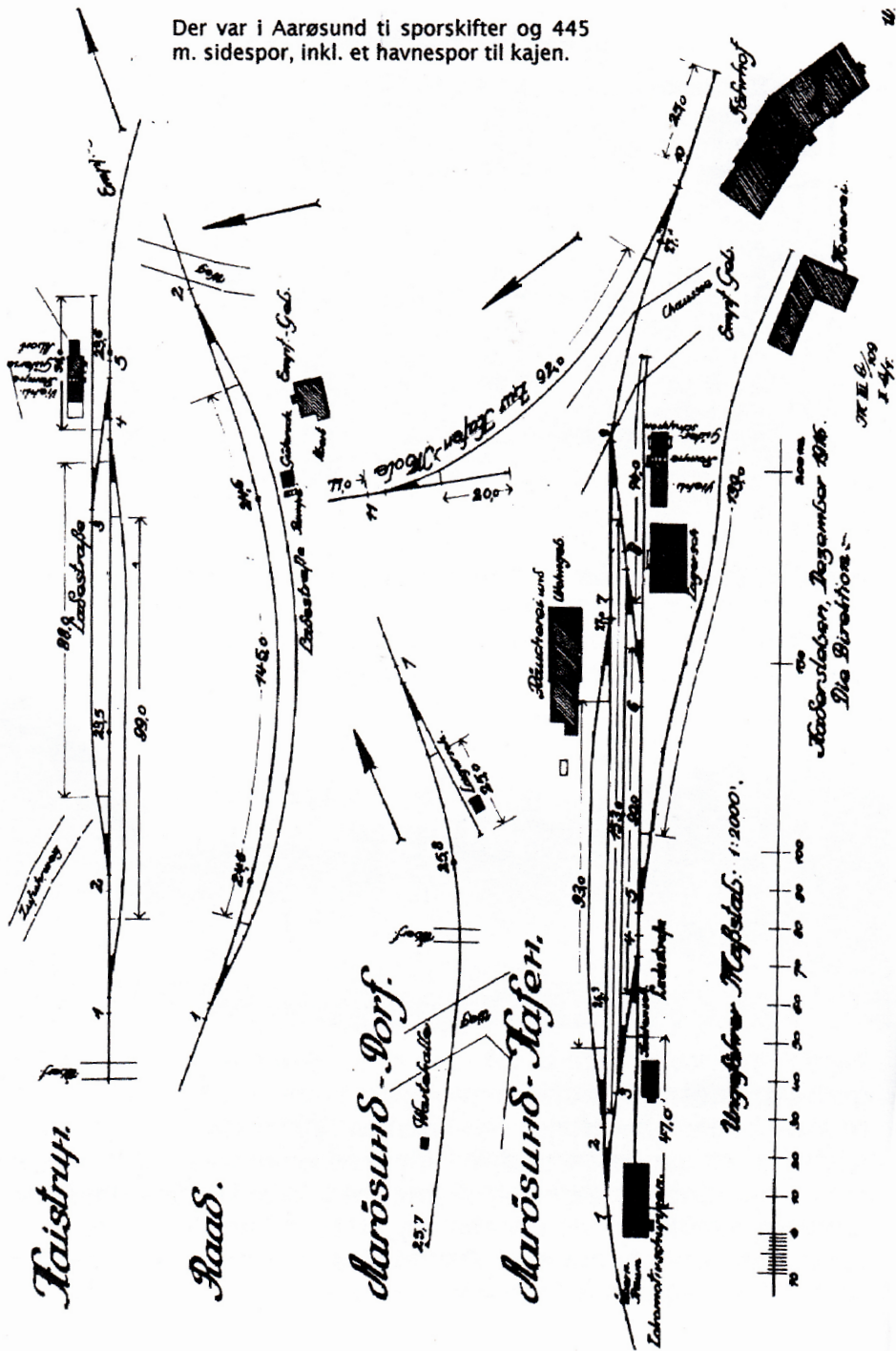
Narsfund—Haderslev.

Fra Narsfund	6,14	10,12	12,15	2,32	5,45	8,50
" Naab	6,21	10,19	12,23	2,39	5,52	8,57
" Hajstrup	6,27	10,25	12,29	2,44	5,57	9,02
" Osby	6,35	10,35	12,38	2,52	6,04	9,10
" Hyrup	6,42	10,42	12,47	2,59	6,11	9,17
" Sob	6,45	10,45	12,51	3,02	6,14	9,20
" Hall	6,50	10,51	12,57	3,07	6,19	9,25
" Hejsager	6,57	10,58	1,05	3,14	6,25	9,32
" Kjølstrup-Viktoriaab.	7,11	11,11	1,21	3,27	6,39	9,45
" Sønder-Bilstrup	7,21	11,21	1,34	3,37	6,49	9,55
" Nørre-Bilstrup	7,28	11,27	1,43	3,43	6,55	10,02
" Brorsbøl +	7,38	11,37	1,55	3,53	7,05	10,12
Til Sønderbro	7,46	11,45	2,05	4,01	7,13	10,20
" Haderslev Smaab.	—	—	2,13	—	7,20	10,27

Postkort fra ca. 1922 : toget, en såkaldt kieler-vogn, holder foran godsbygningen, hvis anden ende rummede en afdeling med båse til levende dyr, bag toget ses Thomas Sørensens kornlager ("den sorte lade"); på vejen togfolk, kiosken og købmand Burmeister med Anna Sophie, Peter og Dinne, bag dem det ålerøgeri, som opførtes samtidig med baneanlægget og nu var toldbygning, endelig anes mellem træerne et hjørne af fru Kruses restauration, som lå foran havne- & fyrmesterens hus.

Der var i Aarø Sund ti sporskifter og 445 m. sidespor, inkl. et havnespor til kajen.

"Hejmdal" skriver d. 30. maj 1903 om åbningen:

".. Indvielsen i går foregik ret jævnt, uden den ståhej, pragt og flothed, man var vant til fra de tidligere småbaneindvielser. Der var ikke udgået indbydelser til indvielsen, men kun henstillet til kredsdaysmænd, kommunerepræsentanter og andre interesserede, om de ville deltage i åbningsturen. Der blev hverken givet frokost eller holdt gilde. Der var ikke mødt mange af kredsdaysmændene. (Inden ankomsten i Aarø Sund nåede tallet dog op på ca. 50.) ... Kl. 8.49 skulle særtoget med deltagerne i åbningsturen afgang fra Haderslev Småbanegård. Stor stads var der ikke gjort her. Et preussisk flag og lidt grønt var den eneste pynt. Heller ikke toget var der gjort stort ved. Kun lokomotivet var pyntet med en del grønsløgninger og blomster. Der var heller ikke mødt mange for at se på begivenheden. I al stilhed gled toget omtrent kl. 9 ud fra banegården. Ved Sønderbro var der samlet en del nysgerrige, men ellers vakte det ikke stor opsigt, hvor det kom frem. ... I Aarø Sund, hvor det store ny badehotel tillige er banegård, blev der spist frokost."

Havnen omkring 1905

Slutteligen skriver "Modersmålet" d. 8.6.1903 :
Aarø Sund. *Telefontilslutning.*

Det herværende postagentur har fået telefonforbindelse med København, Fredericia, Odense, Nyborg, Middelfart, Kolding, Vejle, Horsens, Skanderborg, Esbjerg, Varde, Ringkøbing, Holstebro, Struer og Aarhus. En samtale med Middelfart, Kolding, Fredericia, Vejle og Esbjerg koster for 3 minutter 1 mark, med de øvrige byer 2 mark.

Aarø Sund ca. 1869. Ovenfor stranden ligger store tømmerstabler. Mellem de høje træer i midten landevejen, t.v. for denne gæstgivergården og t.h. mejeriet/dets forgænger ? T.v. for broen et hus med tårn - i 1837 fik agent Bruun opført et fyrtårn med fladt tag; ifølge beretninger fra 1848 lå der i umiddelbar nærhed af gæstgivergården et fyr med fyrpasserbolig.

Stormfloden i 1872

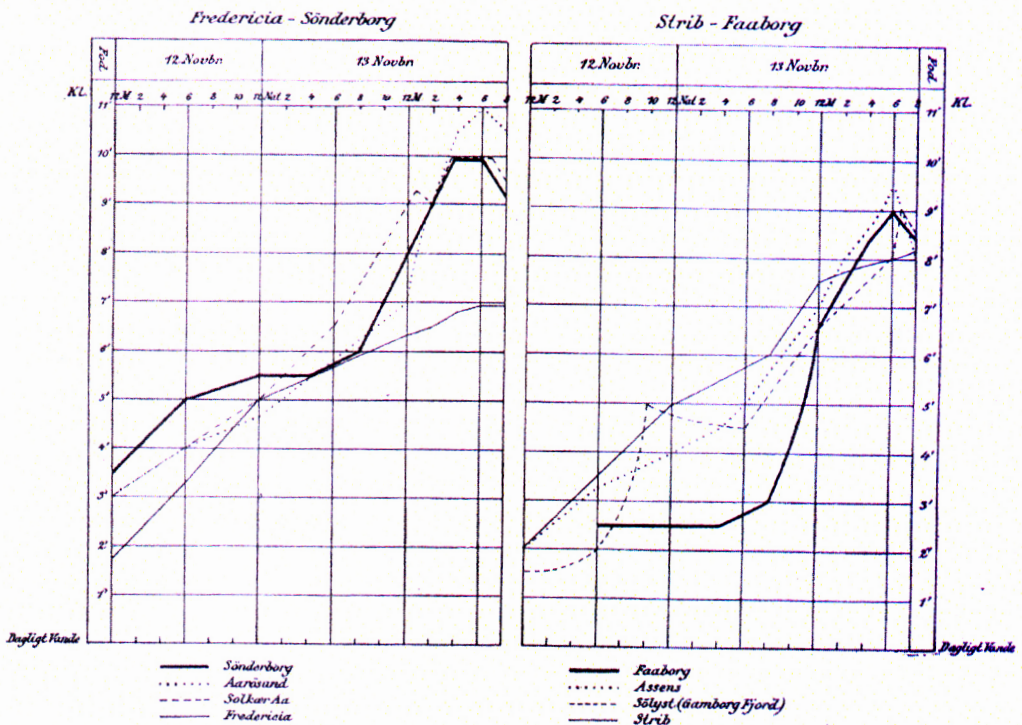
Sommeren 2002 bragtes mange beretninger om naturkatastrofer. Stormfloder i Danmark forbinder vi med Vesterhavet, men også vore kyster har været ramt af en stormflodskatastrofe. Vi kan berette :

Fra starten af november 1872 havde der været storm fra vest, og vældige vandmasser var blevet presset ind i Østersøen. Den 11. nov. tog stormen dog meget af, men vinden sprang pludselig om i østnordøst, friskede op og blev til kuling, og dagen efter til en orkan, som stod på til den 13. nov. om eftermiddagen. Uheldigvis var vinden drejet mere om i øst, hvorved størsteparten af de ophobede vandmasser i Østersøen blev presset forbi Storebælt og direkte mod Sønderjyllands østkyst, hvor de blev tvunget op gennem Lillebælt. Først her mødte stormfloden modstand, nemlig af en vandmasse, der strømmede mod syd; mødet mellem disse to vandmasser bevirkede, at vandstanden fra Solkær å (nær Skamlingsbanken) til Aarø Sund blev den højeste på hele stormfloden forløb.

Den største højde nåedes den 13. november kl. seks om morgenen ved Aarø Sund, vandstanden var da 3,52 meter over dagligt vande.

"Dannevirke" skriver den 15. november 1872 :

..."Aarøsund, 14. Nov. Stormen igaar og i Nat har anrettet betydelig Skade langs Kysten og på Aarø. Mindst fire Huse ved Stranden ere jævned med Jorden, samtlige Skibe i Havnen staae paa Land, det ene ved Siden af Fyrtaarnet. Af det Hus, som staaer nærmest op til Fyrtaarnet, er største Parten bortskyllet, det nye Hus ved Havnen, som tilhører Hr. Friederici, er ødelagt. Et stort Træ, som stod neden for Gjæstgivergaarden, blev blæst om og knuste en Svinesti, men brød heldigvis Bølgenes Magt, thi ellers vilde hele Staldbygningen være falden for Bølgeslaget. En Mængde andre Træer ere omstyrtede på Stranden, og en Mængde døde Faarekroppe ere skyllede op på Kysten fra Aarø, hvor der ogsaa er anrettet megen Skade. Det Tab, Eierinden af Aarøsund (Aarøsund Færgegaard ved Agent Bruuns enke) lider, anslaaes til hen ved 2000 Rigsdaler."

Geografisk Tidsskrift 1924: Thade Petersen: Stormfloden 1872

"Dannevirke", den 17. november 1872:

..."Ved Aarøsund er Ødelæggelsen værre end vi først berettede. Et Nord for Havnen umiddelbart ved Stranden liggende Hus er saa aldeles demoleret, at der bogstaveligt talt ikke er Sten paa Sten tilbage af det. Af Marken nærmest Havnen er der bortskyllet henimod en Tønde Land fortrinlig Jord, og hvor der før var Mark, staae nu tre Jagter paa Rad dybt begravne i Sandet et godt stykke fra Vandkanten; de antages dog atter at kunne bringes flot, men det vil koste store Anstrengelser; Tvende af dem vare ladede med Korn. Toldkutteren holdt det gaaende i Havnen for Varpankere. I de tvende Huse ved Fyret have Bølgerne slaaet de ud imod Havet vendende Mure ind, men kun af det s.k. Skipperhus er den ene Halvdel styrtet helt sammen. Skibsbroen er ubeskadiget. Øen Aarø blev meget slemt medtagen. Af Øens 800 Tdr. Land holdt kun omtrent 30 Tdr. sig tørre, Resten stod under Vand. En mængde Huse ere stærkt ramponerede, de Tvende nordligste på Øen ere faldefærdige, og fra dem maatte Beboerne reddes i Baade tvers over Øen ind til Byen, hvis laveste Del ogsaa var oversvømmet. Al Vintersæden paa Øen er ødelagt, og Jorden har drukket saa meget Saltvand, at den næppe kan give Høst ad Aare. En mod Øst opkastet Dæmning er helt bortskyllet og derved en Mængde Jorder som tidligere udsattes for jævnlig Oversvømmelser. Aarøboernes Tab er overordentlig betydeligt, og der er ingen Kommune i Haderslev Amt, der forholdsvis lider saa meget som den. Langs hele Kysten af Haderslev Fjord sees en masse Vrag opskyllet, en Jagt, mange Baade og Pramme og al Slags Træstumper."

Aarøsund, tegnet af Eduard Wassner d. 25.8.1883. Anløbsbro, en signalmast, Friedericis gæstgiveri og bag dette fyrmesterhuset med fyranordning på gaulen.

"Dannevirke" bringer d. 1.12.1872 disse to annoncer :

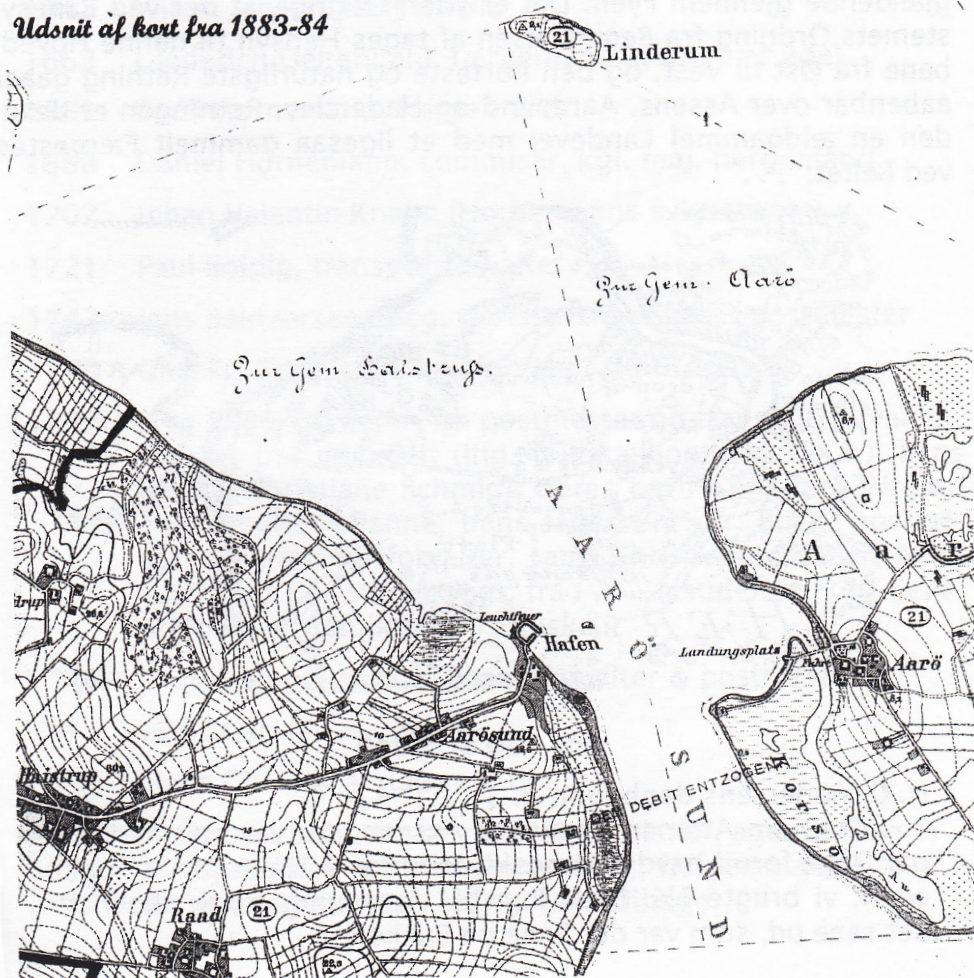
En ung buk med Split i begge Ørerne og mørkt Hoved er bortløben fra Aarøsund Færgegaard. For Tilvejebringelsen udloves en Ducør af Agentinde Bruun paa Aarøsund.

Til nedbrydelse

skal under Haanden bortsælges en tæt ved Aarøsund Havn beliggende Bygning, hvori der tidligere har været drevet Saltkogeriet. Lysthavende ville behage at henvende sig til Agentinde Bruun paa Aarøsund.

(Saltkogeriet, hvor saltsten (indført fra England) blev kogt i søvand, var blevet nedlagt 1870, hvor indførelse af saltsten pålagdes en særlig told.)

Udsnit af kort fra 1883-84

For 150 år siden

"Dannevirke", d. 24.2.1853 : "De paatænkte Jernbaner"

"... Den ribe—haderslevske Tværbane vil blive saa meget vigtigere, som den bør fortsættes til Aarøsund, Slesvigs eneste Udhavn på Østkysten, en Udhavn, som ved Vintertide vil være af største Vigtighed, naar alle øvrige Havne ere tilfrosne. Den ribe—haderslevske Tværbane er saa meget vigtigere, som den kommer til at udgjøre et Stykke af Danmarks Hovedbane fra Øst til Vest, fra Kjøbenhavn til Vesterhavet. Denne Hovedbane findes allerede mellem Kjøbenhavn og Roskilde, den fortsættes i Sommer gennem det øvrige Sjælland til Korsør, og dens videre Fortsættelse vil gjøre sig stærk gjældende gennem Fyen. Det er yderst vigtigt, at der ved Banesystemets Ordning fra Begyndelsen af tages Hensyn til denne Hovedbane fra Øst til Vest, og den korteste og naturligste Retning gaer aabenbar over Assens, Aarøsund og Haderslev. Retningen er desuden en ældgammel Landevei med et ligesaa gammelt Færgested ved Beltet. . . ."

For 160 år siden

H. C. Andersens dagbøger, d. 31.1.1843 :

... "Kl. 9 om Aftenen kom vi til Assens, der var højt Vande (et par Dage forud havde Dampskibet brugt 9 Timer for at komme over), vi brugte 1½. Drak Punch i Aarøsund; smuk skovnatur; det saae ud, som var der Sne på Buskene."

"Aarøsund færgehús" - bopæl for færøemanden, som desuden havde Linderum og i Råde ½ fæstegård, tidl. Jacob Hoiers gods, erhvervet af kronen 1603; følgende færøemænd kendes :

- 1542 Jørgen Fallesen, færøemand, Aresundt
- 1580 Niels Jørgensen, færøemand
- 1603 Jens Nielsen, færøemand
- 1618 Jørgen Nielsen, færøemand
- 1643 Bertel Bertelsen, færøemand
- 1647 Villem Jensen, færøemand
- 1663 Diederich Deltendahl, færøemand (gården er øde)
- 1669 Poull Hornemann, færøemand
- 1688 Daniel Hornemann, commisar, kgl. maj. færøemand
- 1707 Johan Valentin Knabe (Hornemanns svigersøn)
- 1721 Paul Boldig, transportforvalter
- 1743 Jens Baldzersen Bøeg, transportforvalter & postmester
- 1770 Chr. Fr. Bøeg, transportforvalter & postmester
- 1803 Jens Bøeg, gårdejer, fg. postmester og transportforvalter, i huset bor desuden (iflg. folketællingen dette år): hans hustru Christiane Schmidt, deres børn Christiane Birgitte og Caroline Johanne, hans fader Chr. Fr. Bøeg, postmester og transportforvalter, samt Christianes moder, Anna Catharina Christiane Vogt, fra Fyn. Desuden i alt 10 tjenestefolk, færøefolk og postkuske.
- 1819 Henrik Henriksen, transportforvalter & postmester
- 1831 Hans Carl Muus, do.
- 1833 Hans Chr. Hansen Bruun, do.
- 1864 Aarøsund besættes af preussiske ulaner, agent Bruun må øjeblikkeligt forlade sin stilling, færøen slæbes til Allsund og kommer aldrig mere tilbage.

Aarøunds navn gennem tiderne (kilde: Sønderjyske stednavne, II)

Aarøosund	2.5.1401, Eline Gøyes jordebog 1552
Aresunt	Skatteliste 1541
Aresundt	jordebog 1542-43, reg. 1580
Aarösundt	jordebog 1639-40
Arøesundt	Caspar Danckwerth 1652
Aarøe Færgested	P. Rhode 1775
Aarøesund Færgehavn	Pontoppidan, Den Danske Atlas
Aarøunds Færgegård	Videnskaberne Selskabs Kort 1780
Aaroesund	Schröder 1837
Aarøosund Færgegård	Trap 1864
Aaroesund	H. Oldekop, Topographie des Hzt. Schleswig, Kiel 1906
Aarösund	Tyske Generalstabskort
Aarøosund	Trap 1929

Oresund

Historiske landkort, kurérvejene

Orösund

Bøger og kort fra omkr. 1848 indtil 1910